

Název programu	Pro koho je určen	Zaměření
Kurz památkové péče (dvouletý)	veřejnost	teorie a praxe ochrany památek, dějiny památkové péče
Kurz památkové péče (jednoletý)	noví zaměstnanci NPÚ, zájemci o práci v NPÚ	teorie a praxe ochrany památek, dějiny památkové péče
Kurz památkové péče v praxi úředníka (jednoletý) *	úředníci z obcí a magistrátů (ORP), církevní investiční technici	technologie pro památkovou péči, dozor na stavbě, preventivní ochrana památek
Kurz řemeslné obnovy historických staveb (tříletý)	veřejnost, řemeslníci a vlastníci a správci historických objektů	tradiční řemeslné postupy a technologie pro památkovou obnovu
Specializované workshopy památkové obnovy (1x ročně) *	úředníci z obcí a magistrátů (ORP)	tradiční řemeslné postupy, detail a autenticita v architektuře, obnovy památkových areálů
Plnění vědecko-výzkumného úkolu (DKRVO)		
Památková akademie třetího věku *	veřejnost – senioři	dobrovolnictví pro památkovou péči, komunitní život a ochrana památek

v mezinárodním prostředí prostřednictvím konferenčních výstupů a publikací.

Nejdůležitější částí doktorského studia bude příprava disertační práce, při které budou mít studenti možnost propojovat teoretické poznatky s praktickými dovednostmi v oblasti péče o hmotné kulturní dědictví a získají schopnosti uplatnitelné při aplikaci přírodovědných nástrojů na materiálový průzkum uměleckých a historických artefaktů.

Nový doktorský studijní program poskytne inovativní prostředí (včetně laboratorního) pro studium materiálové podstaty děl a její potřebnou reflexi v rámci uměleckohistorických studií.

Jana MICHALČÁKOVÁ

Novinky v oddělení dalšího vzdělávání NPÚ a výhledy na rok 2020

Oddělení dalšího vzdělávání NPÚ se v roce 2019 rozrostlo a uvedlo v život nové formy programů, které se snaží oslovit další cílové skupiny z řad laické i odborné veřejnosti. Horkou novinkou je zejména specializovaný roční kurz pro úředníky na obcích a magistrátech, akademie třetího věku a v oblasti dobrovolnictví programy pro organizované skupiny dětí a mládeže.

Přehled vzdělávacích kurzů v oddělení dalšího vzdělávání (nově zařazené – označené *)

Kurzy pro úředníky památkové péče

Paleta vzdělávacích programů NPÚ se letos rozrostla o zcela nový formát, a sice o programy určené pro výkonné památkáře na obcích s rozšířenou působností a na magistrátech. Tato cílová skupina byla „oslovena“ vůbec poprvé v historii Odboru edukace a dalšího vzdělávání a novým způsobem tak byla naplněna role Národního památkového ústavu jako metodického garanta v oblasti státní památkové péče. Kurz byl koncipován mimo jiné i na základě dotazníkového šetření mezi referenty na obcích, získal akreditaci ministerstva vnitra a jeho absolvování

se úředníkům započítává do povinného vzdělávání.

Tento nový komplexní vzdělávací program šitý na míru „výkonným“ památkářům, nazvaný Památkové kompetence v praxi úředníka, je zaměřen na praktické znalosti a dovednosti z oblasti preventivní údržby stavebních památek, technologií pro památkovou péči a stavebního dozoru a zahrnuje i několik praktických řemeslných dílen. Možné podoby workshopů pro úředníky jsou průběžně testovány také výzkumným týmem pod vedením Mgr. Jany Tiché v rámci projektu DKRVO (Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace) s názvem *Metody zpřístupnění památkového fondu pro celoživotní vzdělávání*. V rámci plnění tohoto výzkumného úkolu byl ve dnech 13.–16. června realizován pilotní štukatérský workshop na památkově chráněné usedlosti v Chlumu u České Lípy. Na praktickém semináři si 17 úřednic ze Středočeského, Ústeckého a Jihomoravského kraje na vlastní kůži vyzkoušelo omítání a obnovu štukových prvků vápennou technologií včetně modelování štukových prvků z ruky, tažení římsových profilů a výroby odlitků. Možnost vlastnoručně si vyzkoušet tradiční řemeslné postupy byla pro úředníky nepochybně přínosná a do budoucna posílí schopnost jejich odborné argumentace při jednání s investory a projektanty přímo na stavbách. První běh akreditovaného kurzu se otevírá v dubnu tohoto roku pro 40 úředníků, výuka bude probíhat v objektu NPÚ v Liliové ulici na Starém Městě a v terénu, koordinaci programu zajišťuje PhDr. Hana Řezníčková.

Ve spolupráci s metodickým centrem Národního muzea v přírodě dále připravujeme specializovaný seminář a dílnu zaměřenou na tradiční nátěry dřevěných stavebních prvků a nábytku. Program koncipovaný původně pro kurz řemeslné obnovy o tradičních povrchových úpravách dřeva ručními tesařskými a truhlářskými nástroji nabídneme postupně i památkářům, a to jak na obcích a magistrátech, tak kolegům v NPÚ. Domníváme se totiž, že základní odborné kompetence pro kvalifikovanou práci památkáře jsou v jádře stejné jak pro „odborné“, tak pro „výkonné“ památkáře.

Odborné vzdělávání zaměstnanců Národního památkového ústavu

Projekt, jehož cílem je další odborné vzdělávání zaměstnanců NPÚ zaměřené zejména na prohloubení jejich odborných znalostí a rozvoj interpersonálních dovedností, zahájil v loňském roce realizaci řady očekávaných klíčových aktivit. Projektový tým pod vedením Mgr. Vladimíry Lasotové připravil několik zahraničních stáží a seminářů se špičkovými zahraničními odborníky, které byly spolufinancovány z prostředků Evropského sociálního fondu.¹ Zahájeny byly i semináře a školení s tuzemskými odborníky, jejichž realizace bude pokračovat i v příštím roce, jako například cyklus o knihovnách, dokumentačních fondech a archivech. V roce 2020 se plánuje i speciální modul zaměřený na rozvoj měkkých dovedností. Zejména zahraniční studijní pobyty jsou pro odborné zaměstnance NPÚ jedinečnou a neopakovatelnou možností konfrontovat své odborné znalosti a zkušenosti s prací kolegů a praxí památkové péče v jiných evropských zemích.

Školení v oblasti technologií pro památkovou péči bylo loni završeno truhlářskou dílnou na pražské Invalidovně, která proběhla v týdnu od 21. do 25. října a jejímž tématem se stala vzorová repase špaletových oken z poloviny 19. století. Program dílny byl původně koncipován rovněž pro kurz řemeslné obnovy historických staveb, námět se však ukázal být natolik aktuální, že byl nakonec nabídnut a realizován v rámci projektu interního vzdělávání NPÚ. O dílnu byl ze strany kolegů velký zájem a potěšující bylo i to, že se jí kromě garantů území zúčastnili i lidé ze správ a technické údržby objektů, dokonce i někteří investiční technici a vedoucí pracovníci. Během dílny bylo kompletně opraveno jedno okno z bývalé důstojnické jídelny v přízemí včetně odstranění dožlých nátěrů, doplnění poškozených částí okenního

■ Poznámky

¹ K Evropskému sociálnímu fondu a jeho operačním programům viz <https://www.esfcr.cz/projekty-opz/>, vyhledáno 14. 1. 2020.

1

2

3

4

Obr. 1. Odborné vzdělávání zaměstnanců NPÚ, repase okna v pražské Invalidovně. Foto: Soňa Kovalovská a Kateřina Samojská, říjen 2019.

Obr. 2. Den otevřených dveří v technologickém pracovišti Rakouského památkového úřadu v Mauernbachu, exkurze v rámci kurzu řemeslné obnovy. Foto: Kateřina Samojská, květen 2019.

Obr. 3. Dobrovolnický program na hradě Zvířetice, vyklízení hradního nádvoří a příkopu. Foto: Olga Wagnerová, srpen 2019.

Obr. 4. Stolařská dílna na hradě Zvířetice, ruční výroba nábytku pro návštěvnické zázemí hradu. Foto: Kateřina Samojská, srpen 2019.

rámu, aplikace nových nátěrů, to vše samozřejmě na základě restaurátorského průzkumu a při dodržení podmínek závazného stanoviska. Vedení dílny bylo svěřeno odborníkům na slovo vzatým, mistrům Petrovi Růžičkovi a Ludkovi Dvořákovi, kteří si na Invalidovnu přivezli kompletní dílenské vybavení a historické nástroje na ruční opracování dřeva. Poděkování patří Národnímu muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, které zapůjčilo kompletní dílenské vybavení. Správná technika fládování byla předvedena v prezentaci mistra Radomila Konečného. Dílna, ze které vzniklo instruktážní video, ukázala památkářsky příkladný styl obnovy podobných výplňových prvků v historických objektech.

Mimořádně zajímavým programem byl seminář věnovaný jihlavským domům s vysokými síněmi a otázkám spojeným s jejich památkovou obnovou,

kterému je věnován následující samostatný příspěvek. Na jeho přípravě se podílelo VUT Brno a Magistrát města Jihlavy a poděkování za přípravu odborné náplně patří zejména kolegům Mgr. Jiřímu Neubertovi a Mgr. Janě Laubové. Možnost sdílení a výměny zkušeností mezi projektujícími architekty, městskými a odbornými památkáři a možnost sledovat jejich synergii vedoucí k úspěšné památkové obnově několika domů v městské památkové rezervaci byla pro účastníky semináře inspirativní. Seminář otevřel problematiku půdních vestaveb v historickém prostředí z hlediska architekta, památkáře i urbanisty, které bude v budoucnu věnován samostatný seminář.

Odborné vzdělávání zaměstnanců NPÚ je metodicky řízeno a zaštiťováno Odborem edukace a dalšího vzdělávání. Projektový tým ve spolupráci s pracovníky oddělení dalšího vzdělávání chystá pro příští rok paletu programů pro pracovníky správy objektů.

Kurzy řemeslné obnovy historických staveb pro veřejnost

Program tříletého kurzu byl v uplynulém roce věnován dřevu na historických stavbách v souvislosti s památkovou obnovou včetně počáteční diagnostiky stavu dřevěných prvků a konstrukcí a návrhům na sanaci poruch a likvidaci biologických škůdců. Premiéru měla na půdě NPÚ prezentace diagnostické metody pomocí roztlačkové sondy, český patent vyvinutý na pracovišti AV ČR, Centrum excelence v Telči. Mezi účastníky celkově nejlépe hodnocené programy se zařadila experimentální dílna řezání ku-

latiny a ručního opracování dřeva na historickém katru, nalezeném a obnoveném v areálu veltruského zámku pod vedením tesařského mistra Petra Růžičky. V tomto roce bude realizována dvoufázová parketářská dílna na dvou moravských zámcích, ve Vizovicích a v Janovicích. Zatímco první dílna se bude věnovat repasi a doplnění parketových podlah, druhá bude zaměřena na ošetření, správnou povrchovou úpravu a preventivní údržbu dřevěných podlah. Program organizujeme ve spolupráci s mezinárodní platformou Workcamp Parquet² pod vedením mistra Renée Carana. Chceme tak mimo jiné symbolicky podpořit vstup janovického zámku do hradozámecké rodiny NPÚ. Z dalších chystaných dílen je to zejména dílna pokrývačská a obkladačská. Žhavým tématem je problematika pokládky krytin na historických střeších, vykrývání úžlabí a hřebenu, střešních vikýřů a použití replik historických obkladů a dlažeb při rekonstrukcích historických budov.

Zapojení dětských a mládežnických skupin do dobrovolnictví

V oblasti dobrovolnictví je novým fenoménem zapojení mládežnických a dětských skupin do práce na údržbě hradních a zámeckých objektů a areálů. Stalo se tak prostřednictvím spolupráce s Českou radou dětí a mládeže, která na základě společného memoranda o spolupráci poskytla platformu pro zapojení skupin mladých dobrovolníků v rámci environmentálního projektu 72 hodin, a to především v podobě pojištění a kontaktování oddílových vedoucích, zajištění pracovních pomůcek a poskytnutí databáze oddílových skupin. Zapojily se především takové objekty, které již měly nějaké předchozí zkušenosti s využitím dobrovolníků a jejichž kasteláni chtějí dobrovolnický potenciál využívat: Švihov, Grabštejn,³ Sázava, Točnick, Kroměříž, Kynžvart, Libochovice. Zásada dobrovolnosti byla přirozeně respektována i směrem ke kastelánům a správě objektů. Jedním z největších přínosů je přímé navázání kontaktu mládežnických skupin a jejich oddílových vedoucích s kastelány, které napříště umožní spolupráci nejen v rámci projektu 72 hodin.⁴ Na práci s oddíly se do budoucna zaměříme a budeme cíleně rozvíjet nabídku programů právě pro ně. Koordinace projektu 72 hodin, vyhodnocení akce a zpracování koncepce zapojení dětských a mládežnických skupin do dobrovolnictví v NPÚ se ujala PhDr. Kateřina Dryáková.

■ Poznámky

2 Více viz <https://www.workcamp-parquet.cz/>, vyhledáno 14. 1. 2020.

3 Spolupráce s agenturou INEX, <https://www.inexsda.cz/>, vyhledáno 15. 1. 2020.

4 Více o projektu zde: <https://www.72hodin.cz/>, vyhledáno 15. 1. 2020.

5

Prázdninová odborná praxe vysokoškolských studentů

Vysokoškolské stáže a mentoring je oblast, které bychom se chtěli v rámci odboru do budoucna více věnovat a prozkoumat její možné formy a podoby. Novinkou v oblasti dobrovolnictví byla také letní prázdninová praxe čtyř vysokoškolských studentů, která se odehrála při přípravě a realizaci programu na hradě Zvířetice u Mladé Boleslavi s řemeslně-dobrovolnickou tematikou. Všichni studenti měli možnost zažít na vlastní kůži, co v praxi obnáší organizační zajištění vzdělávacího a dobrovolnického programu, a prohloubit své znalosti v oblasti dějin architektury a hmotné kultury a koneckonců i rozvoje a podpory regionálního turismu. Týden trvající letní program kombinoval dobrovolnickou činnost zaměřenou na údržbu hradní zříceniny s řemeslnou nábytkářskou dílnou. Účastníci pracovali na odstranění náletové zeleně z hradního příkopu, opatřili novým nátěrem přístupový most do hradu a prováděli úklidové práce. Během několika dní se podařilo pouze s použitím tradičních ručních nástrojů vyrobit dvě soupravy sedacího nábytku, které budou sloužit návštěvníkům hradu; jedna souprava lavic byla umístěna u ohniště, které je tradičně velmi využíváno trampy, druhá souprava bude využita při veřejných kulturních akcích pořádaných městem. Tým složený z řemeslníků, památkářů a místních aktivistů tak důstojně navázal na odkaz Klubu českých turistů a hnutí Brontosaurus, které mají v tomto místě silnou tradici.

Památková akademie třetího věku

V září 2019 byla otevřena Památková akademie třetího věku pod vedením Bc. Kateřiny Pávkové. Dvouleté studium začalo navštěvovat 80 studentů, kteří jsou rozděleni do dvou skupin. Zájem o studium je velký a již nyní evidujeme zájemce na příští

Obr. 5. Přednáška v rámci semináře *Diagnostika dřeva a dřevěných konstrukcí v posluchárně pracoviště NPÚ v Lišovské ulici*. Foto: Kateřina Samojská, únor 2019.

běh. Forma akademie třetího věku umožňuje větší propojení studia s činností a zaměřením pořadatelů instituce, což může být prospěšné jak pro studenty, tak pro Národní památkový ústav – nabízí se provázanost na dobrovolnickou činnost. Studentům seniorům chceme v průběhu dvou let studia poskytnout základní znalosti a dovednosti tak, aby po jeho ukončení mohli nadále, budou-li sami chtít, působit jako dobrovolníci v oblasti ochrany kulturního dědictví, a to samozřejmě nejen v NPÚ, ale i v místních komunitách či neziskových organizacích. Bude tak naplněna vize zapojení seniorů do komunitního života a podpory aktivního stáří. V rámci studia bude proto věnována pozornost zejména oblasti dokumentace a evidence památek, sběratelství, znalectví, péče o historický mobiliář a inventář, péče o historické zahrady a zeleň, péče o archeologické nálezy. Předpokládáme, že někteří studenti akademie zůstanou v kontaktu s naší institucí i po skončení studia a jako proškolení asistenti se aktivně zapojí do dobrovolnické činnosti.

V uplynulém období jsme navázali spolupráci s dalšími institucemi a subjekty a tuto spolupráci podpořili formou memoranda, abychom mohli zkvalitnit nabízené vzdělávací aktivity a programy. Naši partnery v této oblasti se staly Národní muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a jeho metodické centrum (Mgr. Radek Bryol), Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, sekce regionálního rozvoje (Ing. Marie Zezůlková), Policie ČR (vedoucí odboru pátrání plk. Mgr. Jan Rybář) a Institut pro památky z. ú. (Ing. Aleš Kozák).

Kateřina SAMOJSKÁ

Jihlavské renesanční domy a specifika jejich památkové obnovy.

Seminář pro odborné pracovníky NPÚ

Jihlavské renesanční domy s dvoranou představují rozsáhlý soubor relativně dobře dochovaných příkladů tohoto světybného stavebního typu, považovaného v celoevropském kontextu až do 90. let 20. století za výjimečný fenomén.¹ Za prostými barokními, klasicizujícími i novějšími fasádami se jich v Jihlavě skrývá více než desítky. Probíhající obnova jednoho z nich se pak stala příležitostí pro uspořádání semináře *Jihlavské renesanční domy a specifika jejich památkové obnovy*.²

Seminář určený především pro pracovníky NPÚ sousedních krajů (ale nejen pro ně) umožnil seznámení s fenoménem domů s dvoranou a s různými způsoby jejich druhotných adaptací během 18. až 20. století a zároveň ozřejmil komplikovanou výchozí situaci a možnosti současné adaptace tohoto specifického typu historických staveb. Program semináře sestával z několika částí – úvodní blok tvořily přednášky, při nichž svůj úhel pohledu prezentovali historička architektury Kateřina Samojská, archeolog Marek Peška, architekt Pavel Držmíšek a památkář Jiří Neubert. Na výklad pak navázaly exkurze a prohlídky nedávno obnovených, právě obnovovaných i autenticky chátrajících zástupců tohoto typu domu, budov buď díky komerčnímu využití veřejně přístupných, nebo spravovaných městem.³

■ Poznámky

1 Výzkum renesančních domů s dvoranami v Jihlavě (výzkumná zpráva), řešitel Milena Hauserová; spolupráce Ivana Ebelová a Martin Ebel, Praha 2001, s. 2–5. Uloženo v ÚOP NPÚ v Brně.

2 Seminář byl pořádán 21.–22. 11. 2019 v rámci projektu Odborné vzdělávání pracovníků NPÚ jako nástroj pro zvýšení efektivnosti a péče o kulturní dědictví ČR, registrační číslo: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_025/0009399.

3 V rámci semináře byly s fundovaným komentářem Jiřího Neuberta z NPÚ, ÚOP v Telči navštíveny následující domy: Benešova č. p. 20 – dům vestavěný do proluky s malou klasicistní dvoranou; Benešova č. p. 22; Brněnská č. p. 6 s malou dvoranou; Brněnská č. p. 8 – s velkou dvoranou s dřevěnými vestavbami; Husova č. p. 10; Husova č. p. 12 – s vlastníkem a architektem obnovy Jaromírem Homolkou; Komenského č. p. 10 – dva domy spojené v 19. století; Masarykovo náměstí č. p. 1, radnice – s architektem obnovy Jaroslavem Huňáčkem; Masarykovo náměstí č. p. 18 – dům před obnovou s předěleným mázhauzem, středověkým sklepem, klasicistními krovky a dveřmi; Masarykovo náměstí č. p. 21 s architektem plánované obnovy Markem Štěpánem; Masarykovo náměstí č. p. 24 – velká dvorana s pavlačemi na kamenných krakorcích; Masarykovo